Náučný chodník Gazárka – Lásek

Kraj:	Trnavský
Okres:	Senica
Geomorfologická jednotka:	Borská nížina
Geologická jednotka:	neogénna panva
Chránené územia:	Chránená krajinná oblasť Záhorie a chránený areál Jubilejný les
Prístup:	bus Šaštín-Stráže, Gazárka
Východisko:	Šaštín-Stráže, rekreačné stredisko Gazárka
Trasa:	Šaštín-Stráže, rekreačné stredisko Gazárka – horáreň Lásek
Dĺžka, prevýšenie:	5 km, prevýšenie 30 m
Čas prechodu:	1,5 h
Počet zastávok:	12
Náročnosť:	ľahká trasa

Zameranie chodníka: lesnícke

Typ chodníka: samoobslužný, obojsmerný, líniový, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Chodník je súbežný so zelenou turistickou značkou a končí na modrej.

Rok otvorenia: 2011

Kontakt: Lesy SR, š. p., Odštepný závod Šaštín, Pri rybníku 1301, 908 41 Šaštín, tel. 034 / 6909 574

Aktuálny stav: Náučný chodník je v dobrom stave.

Poznámka: (1) Na trase sú okrem informačných panelov tiež malé tabule na poznávanie druhov stromov a ich podrastu. (2) Náučný chodník končí na turistickom rázcestí Z × M Lásek, poľovnícka chata, ktorým prechádza náučný chodník Lakšárska Nová Ves – Tomky. (3) Veľká časť trasy náučného chodníka prechádza monotónnymi borovicovými lesmi. (4) Chodník je síce vhodný aj pre cyklistov (je súbežný so značenou cyklotrasou), ale na mnohých miestach vrstva sypkého piesku prejazd sťažuje.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Šaštín-Stráže. Mesto na západnom Slovensku blízko slovensko-rakúsko-českého trojmedzia. Mestom sa obec vzniknutá v roku 1960 zlúčením dvoch obcí – Šaštína (ležiaceho južne od rieky Myjavy v jej nive na severnom okraji Borskej nížiny) a Stráží nad Myjavou (ležiacich severne od rieky Myjavy v jej nive a na južných okrajových svahoch Chvojnickej pahorkatiny) – stala v roku 2001. Sídlo sa vyvinulo pri prihraničnom vodnom hrade Šaštín na Českej ceste, vedúcej pozdĺž Myjavy, ktorej pôvodné koryto hrad zblízka obtekalo. Pri tomto vo svojej dobe najdôležitejšom strážnom hrade celého Záhoria vznikla osada strážcov. Prvá písomná zmienka o Sassware ako sídle arcidiakona pochádza z roku 1218. Základ názvu v maďarčine – sas (šaš) – pochádza zo slovenského hovorového označenia tŕstia – šašina – a vyjadruje tak pevnosť v tŕstím zarastenom bahnistom teréne. Slovenská verzia názvu – Šaštýn – k slovenskému základu pridala slovo týn, znamenajúce ohradený priestor, malú pevnosť či hrádok. V 14. storočí Šaštín získal mestské práva a stal sa centrom panstva, ktoré bolo neskôr pohltené holíčskym panstvom, čím význam hradu zanikol. Obyvatelia sa živili poľnohospodárstvom a plátenníctvom. Do Stráží nad Myjavou prišli v 2. polovici 16. storočia habáni. Asi v 1. polovici 17. storočí pravdepodobne na mieste starého vodného hradu vybudovali Czoborovci opevnený zámok (kaštieľ). V roku 1736 vznikla v obci – pravdepodobne aj v objekte kaštieľa – manufaktúra na výrobu kartúnu, najväčšia na Slovensku. Po jej zániku bola po roku 1848 adaptovaná na cukrovar. Dodnes sa z areálu takmer celkom znehodnoteného, stále priemyselne využívaného a novými budovami doplneného kaštieľa zachovala okrem podzemných pivníc aj časť južného a východného bastiónového opevnenia vystupujúceho zo zasypanej vodnej priekopy. Najznámejšími nábožensko-historickými a národnými kultúrnymi pamiatkami a najvýraznejšími dominantami mesta sú bývalý kláštor pavlínov a kostol Panny Márie Sedembolestnej – v roku 1964 ako prvý na Slovensku povýšený na baziliku minor –, vybudované v rokoch 1736 – 1762. Šaštínska bazilika je významným pútnickým miestom, do ktorého sa kvôli soche Panny Márie, ktorej zázračnosť dekrétom potvrdil aj pápež Urban VIII., oddávna schádzajú ľudia zo širokého okolia. Ďalšími pamiatkami v meste sú: budova bývalej kartúnky na Štúrovej ul., (schátralá) židovská synagóga a v časti Stráže n. M. románsky kostol sv. Alžbety z 1. polovice 13. storočia.

Gazárka. Rekreačná oblasť na severnom okraji Borskej nížiny juhozápadne od Šaštína-Stráží v oblasti viacerých jazier v prostredí naviatych pieskov s prevažne borovicovými lesmi. Jazerá vznikli ťažbou piesku. Ponúkajú predovšetkým letnú rekreáciu pri vode s piesočnými plážami – kúpanie, vodné športy a stanovanie – a zber húb a lesných plodov v rozľahlých borovicových a dubových lesoch.

Bor. Centrálna geomorfologická časť osobitej Borskej nížiny zhruba medzi Lozornom, Veľkými

Levármi, Šaštínom-Strážami a Cerovou, budovaná najmä štvrtohornými naviatymi pieskami vo forme pokrovov či dún, ktorej dali názov borovicové lesy. Hospodárska činnosť človeka (kultivovanie a odvodňovanie pôdy, no predovšetkým rúbanie lesov) mali za následok obnovenie pohybu piesku. Na zabránenie prirodzeného premiestňovania piesku vetrom tu už za panovania Márie Terézie vysadili borovicové lesy, čoho dôsledkom je Borská nížina najviac zalesnenou nížinou na Slovensku. Podrast v borovicových lesoch tvoria suchomilné machy a trávy s hojným výskytom húb. K pôvodným porastom sa najväčšmi približujú ostrovy zmiešaných borovicovo-dubových lesov s podrastom tráv a bylín. Lokálne v medzidunových zníženinách sa v miestach, kde sa k povrchu blíži alebo vystupuje nadeň nepriepustné geologické podložie (neogénne íly, ílovce, pieskovce, vápence), nachádzajú močiarne územia, niekde aj s trvalými prirodzenými jazerami, so špecifickou mokraďovou vegetáciou a živočíšstvom. Severná časť Boru je jedným z dvoch areálov Chránenej krajinnej oblasti Záhorie. Väčšiu – južnú a východnú – časť Boru zaberá verejnosti zväčša neprístupné územie Vojenského obvodu Záhorie.

Chránený areál Jubilejný les. Chránené územie na severnom okraji Borskej nížiny juhozápadne od Šaštína-Stráží vyhlásené v roku 1986 na ochranu viacerých vzácnych druhov drevín dôležitých z vedeckovýskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska. Tento lesný porast s historickou a dendrologickou hodnotou je výnimočný svojou skladbou až 30 druhov drevín, z toho mnohých netypických pre miestny región, napr. duglaska tisolistá (*Pseudotsuga menziensii*), orech čierny (*Juglans nigra*), borovica hladká (vejmutovka) (*Pinus strobus*), dub červený (*Quercus rubra*) a dub močiarny (*Q. palustris*). Ide o pomerne dobre zachovaný tzv. jubilejný háj, jeden z mnohých vysadených v roku 1928 v zmysle nariadenia Československých štátnych lesov na počesť 10. výročia založenia Československej republiky po celom jej území (včítane Podkarpatskej Rusi). Spravidla ich označujú kamenné pomníčky s textom „RČS 1918 – 1928“. Areál je súčasťou rozsiahlejšieho územia európskeho významu Kazarka (je súčasťou sústavy Natura 2000).

Prírodná rezervácia Vanišovec. Chránené územie v severnej časti Borskej nížiny južne od Šaštína-Stráží vyhlásené v roku 2012 na ochranu biotopov európskeho významu: Dubovo-hrabové lesy panónske (91G0), Teplomilné ponticko-panónske dubové lesy na spraši a piesku (91I0), Vlhko a kyslomilné brezovo-dubové lesy (9190), Rašeliniskové brezové lesíky (91D0), Prirodzené dystrofné stojaté vody (3160), Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140), biotopov národného významu: Kyslomilné borovicové a dubovo-borovicové lesy a Slatinné jelšové lesy, druhov európskeho významu a druhov národného významu. Rezervácia je zároveň rovnomenným územím európskeho významu (je súčasťou sústavy Natura 2000).

Tomky. Najväčšia z viacerých osád, roztrúsených medzi jednotlivými obcami v severozápadnej časti Boru, ktorých obyvatelia sa živili chovom oviec, ošípaných, pasením dobytka či obrábaním panskej pôdy, juhovýchodne od Borského Svätého Jura, ktorého je miestnou časťou. Severne od pôvodnej osady, ležiacej v pahorkatinnej mozaikovitej lesno-lúčno-poľnej krajine, vznikla okolo dvoch vodných nádrží Horná Studená voda a Dolná Studená voda na potoku Studená voda pod jeho sútokom s potokom Tomky v borovicovom lese rekreačná chatová osada.

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Záhorie. Je prvou nížinnou chránenou krajinnou oblasťou na Slovensku. Zriadená bola v rámci Borskej nížiny v roku 1988 v dvoch samostatných areáloch, z ktorých každý má celkom odlišné prírodné podmienky. Jej západná časť pozdĺž rieky Moravy medzi Devínskym Jazerom – lokalitou západne od Stupavy – a tokom Myjavy nad ústím juhozápadne od Kútov predstavuje krajinu formovanú veľkou riekou so širokou nivou, agradačným valom a riečnymi terasami (len v oblasti medzi obcami Láb a Jakubov v tejto časti CHKO na pririečnu krajinu nadväzuje neveľké územie s viatymi pieskami a borovicovými lesmi). Zaplavované lúky na nive Moravy so zachovalou pestrou kvetenou nemajú na Slovensku svojim rozsahom obdobu. Lúky striedajú lužné lesy s drevinovým zložením blízkym pôvodným lesom. V území sú riečne ramená či ich zvyšky (jazerá) a

mokrade, ktorých rozsah kolíše v priebehu roka podľa výšky hladiny Moravy. Bohaté biotopy hostia rozmanité rastlinné a živočíšne druhy najmä viazané na vodu. Raritou sú porasty plamienka celistvolistého (*Clematis integrifolia*) s plochou aj niekoľko km^2. Druhá, severovýchodná, časť CHKO zaberá centrálnu časť Boru v západnom a severnom okolí Lakšárskej Novej Vsi, kde prevláda eolický reliéf s pieskovými valmi (dunami) a pokrovmi a zamočiarenými medzidunovými depresiami. To podmieňuje mozaikovitú vegetačnú pokrývku: pieskové výsušné substráty pokrývajú borovicové lesy a močiare medzi dunami svojrázne slatinné lesné či nelesné spoločenstvá s reliktnými druhmi z chladnejších klimatických dôb. Živočíšstvo tu reprezentujú hlavne teplo- a suchomilné druhy, napr. mravcolevy a dudky. Časť CHKO pozdĺž rieky Moravy je súčasťou plošne väčšieho chráneného vtáčieho územia Záhorské Pomoravie, na území oboch častí CHKO sú desiatky území európskeho významu (obe tieto kategórie tvoria sústavu Natura 2000). Bezprostredné okolie rieky Moravy (aj mimo územia CHKO) aj s priľahlými lužnými lesmi sú vyhlásené za medzinárodne významnú mokraď (ramsarskú lokalitu) Niva Moravy.

Názvy informačných panelov

1. Vítame Vás
2. Dreviny lesov Záhorskej nížiny
3. Les
4. Ochrana prírody
5. Lesné hospodárske plány
6. Ťažba dreva
7. Obnova lesa – zalesňovanie
8. Ochrana mladých lesných porastov
9. Výchova lesných porastov
10. Škodcovia lesa
11. Živočíchy a rastliny
12. Ako sa správať v lese

1
Náučný chodník Gazárka – chata Lásek
Vítame vás
Welcome

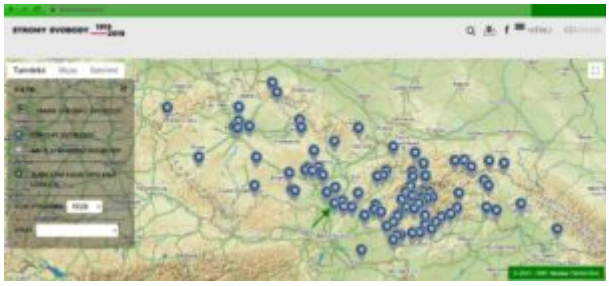

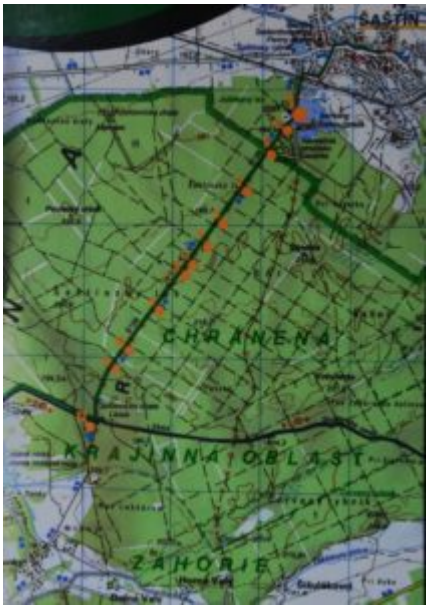
CHRÁNENÁ
KRAJINNÁ OBLASŤ
ZÁHORIE

MAPY.CZ